

POSTANOWIENIE

Dnia 2 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

w sprawie z wniosku "E." spółki akcyjnej w L.
z udziałem B. G., P. spółki akcyjnej w L., M. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w upadłości w L., Syndyka masy upadłości D. spółki
z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości w L., Skarbu Państwa - Prezydenta
Miasta L.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym 2 marca 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania P. spółki akcyjnej w L.
od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie
z 20 maja 2021 r., sygn. akt II Ca 427/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od skarżącego na rzecz wnioskodawcy koszty postępowania kasacyjnego w wysokości 240 (dwieście czterdzieści) zł.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 18 grudnia 2019 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód na wniosek przedsiębiorstwa energetycznego (dalej: wnioskodawca) ustanowił służebność przesyłu na prawie użytkowania wieczystego w celu korzystania z już

istniejącej linii energetycznej. Uczestnikiem postępowania było także inne przedsiębiorstwo energetyczne (dalej: skarżący) roszczące sobie własność linii przesyłowej. Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił apelację skarżącego dzieląc tezę Sądu I instancji, że właścicielem linii przesyłowej jest wnioskodawca.

Skarżący w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie prawa materialnego przez:

1. ustanowienie służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego, mimo iż linia przesyłowa została wybudowana przed ustanowieniem użytkowania wieczystego, co narusza art. 233, 285, 305¹, 305² oraz 305⁴ k.c.,
2. pominięcie zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki z 24 sierpnia 1964 r. w sprawie zasad przyłączania do wspólnej sieci urządzeń do wytwarzania, przetwarzania, przesyłania, rozdzielania i odbioru energii elektrycznej i ciepłej oraz paliw gazowych (MP 1964.62.286), co doprowadziło do zaniechania ustalenia, które przedsiębiorstwo państwowe wykonywało zarząd operatywny spornej linii, a w konsekwencji do błędnego ustalenia, że w dniu 7 stycznia 1991 r. własność linii z mocy prawa przeszła ze Skarby Państwa na poprzednika prawnego wnioskodawcy, a nie na poprzednika prawnego skarżącego (na mocy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. 1991.2..6).

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jako oczywiście uzasadnionej, przy czym jako oczywiście uzasadniony określił tylko pierwszy z zarzutów naruszenia prawa, tj. ustanowienie służebności na użytkowaniu wieczystym, chociaż linia przesyłowa została wybudowana w połowie lat 70-tych XX w., przed powstaniem z mocy prawa użytkowania wieczystego w dniu 5 grudnia 1990 r. (na mocy ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, Dz.U. 1990.79.464).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W orzecznictwie ugruntowana jest teza, że użytkowanie wieczyste może zostać obciążone służebnością gruntową, a w szczególności służebnościami, które sąd może ustanowić nawet wbrew użytkownikowi wieczystemu, tj. drogą konieczną oraz służebnością przesyłu. Skarżący nie kwestionuje tej tezy, a jedynie – powołując się na uchwałę 7 SN z 16 maja 2017 r., III CZP 101/16 – twierdzi, że warunkiem ustanowienia służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego jest, aby urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1, dopiero miały być wybudowane lub zostały wybudowane po powstaniu prawa użytkowania wieczystego. Tymczasem powołana uchwała 7 SN (niemająca mocy zasady prawnej) stanowi: *„Służebność przesyłu może być ustanowiona na prawie użytkowania wieczystego; użytkownik wieczysty nie może jednak skutecznie żądać ustanowienia takiej służebności, jeżeli urządzenia przesyłowe - zainstalowane przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej - znajdowały się na nieruchomości Skarbu Państwa przed oddaniem jej w użytkowanie wieczyste”*.

Zatem okoliczność, że urządzenia przesyłowe istniały w chwili powstania użytkowania wieczystego, jest przeszkodą do uwzględnienia wniosku użytkownika wieczystego o ustanowienie służebności przesyłu, lecz nie stanowi to przeszkody do ustanowienia służebności na wniosek przedsiębiorcy będącego właścicielem urządzeń przesyłowych na gruncie w użytkowaniu wieczystym, niezależnie od daty wybudowania urządzeń. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy jasno wyłożył przyczynę zróżnicowania legitymacji do wystąpienia z żądaniem ustanowienia służebności co do urządzeń wybudowanych przed powstaniem prawa użytkowania wieczystego. Tą przyczyną jest zapobieżenie osiągnięciu przez użytkownika wieczystego podwójnego wynagrodzenia za znoszenie urządzeń przesyłowych na użytkowanym wieczystym gruncie.

Nabywca użytkowania wieczystego, zarówno pierwotny jak i wtórny, nabywa użytkowanie wieczyste gruntu z określonymi ograniczeniami. Jeżeli na gruncie istnieją aktywne urządzenia przesyłowe, to nawet jeśli nie uregulowano ich sytuacji prawnej przez ustanowienie służebności, to użytkownik wieczysty nie może ich

samowolnie usunąć. Nie przysługuje mu też roszczenie o ich usunięcie przez przedsiębiorcę będącego ich właścicielem lub o zakazanie mu korzystania z nich. Ograniczenia wynikające z istnienia linii przesyłowej mają wpływ na wynagrodzenie za ustanowienie użytkowania wieczystego oraz na cenę sprzedaży takiego prawa. W sensie ekonomicznym użytkownik wieczysty już skonsumował wynagrodzenie za znoszenie linii płacąc mniej za ustanowienie lub nabycie użytkowania wieczystego i nie może żądać ustanowienia służebności przesyłu za wynagrodzeniem. Odmienne przedstawia się sytuacja nabywcy użytkowania wieczystego gruntu, na którym bez umowy ze zbywcą prawa użytkowania wieczystego przedsiębiorca wybudował linię przesyłową już w czasie istnienia użytkowania. Z dużym prawdopodobieństwem taki nabywca także zapłacił cenę już uwzględniającą niedogodności wynikające z istnienia linii przesyłowej, lecz wnosząc o ustanowienie służebności za wynagrodzeniem niejako dochodzi tego, co przysługiwało zbywcy, czyli swojemu poprzednikowi prawnemu. Umowa zbycia użytkowania wieczystego może nawet przewidywać obowiązek nabywcy wystąpienia o ustanowienie służebności i podzielenie się ze zbywcą uzyskanym wynagrodzeniem.

Powyższe rozważania dotyczą także prawa użytkowania wieczystego powstałego z mocy prawa na podstawie ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. Celem ustawodawcy było wyposażenie przedsiębiorstw państwowych we własny majątek w miejsce mienia państwowego, którym przedsiębiorstwa tylko zarządzały. Przy tym ustawodawca uznał, że do prawidłowej działalności i przyszłej komercjalizacji przedsiębiorstw wystarczy wyposażenie ich w prawo użytkowania wieczystego, własność gruntu nie jest konieczna. Niewątpliwie nie było wolą ustawodawcy wyposażenie tych przedsiębiorstw w roszczenia przeciwko przedsiębiorstwom energetycznym z tytułu linii przesyłowych przebiegających przez grunty oddane im ustawą w użytkowanie wieczyste.

Powyższe względy nie stoją na przeszkodzie ustanowieniu służebności przesyłu na użytkowaniu wieczystym na wniosek właściciela linii przesyłowej. Z różnych względów może on być zainteresowany w ustaleniu zakresu jego

uprawnień orzeczeniem sądu. Szczególnie w przypadku zamiaru sprzedaży przedsiębiorstwa energetycznego lub udziałów w nim (akcji) uzyskanie służebności pod używane urządzenia przesyłowe może mieć pozytywny wpływ na cenę. W takim przypadku to nie użytkownik wieczysty zmusza orzeczeniem sądowym przedsiębiorcę do zapłacenia mu wynagrodzenia, lecz właściciel linii decyduje się na poniesienie kosztu wynagrodzenia w zamian za jednoznaczne potwierdzenie jego prawa do korzystania z linii oraz jej modernizacji.

Ponieważ dopuszczalne jest ustanowienie służebności przesyłu na użytkowaniu wieczystym w stosunku do urządzeń wybudowanych przed powstaniem użytkowania wieczystego na wniosek właściciela tych urządzeń, skarga kasacyjna nie podlega przyjęciu do rozpoznania (art. 398⁹ k.p.c.).

Skarżący nie uzasadnił wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania drugim z zarzutów kasacyjnych dotyczącym własności spornej linii przesyłowej i Sąd Najwyższy pominął ten zarzut rozstrzygając w przedmiocie przyjęcia skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. wnioskodawcy przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych stosowanym odpowiednio.